

Procesy s čarodejnicami

Čarodejnice v súčasnosti predstavujú obľúbenú postavu filmovej aj literárnej kultúry. S nadšením im moderné umenie pripisuje viditeľné efekty a schopnosti, kým pôvodné čarodejnice fungovali sofistikovanejšie, bez zvukových a vizuálnych efektov. Najmä však v skutočnosti nikdy neexistovali v tom slova zmysle, ako čarodejnice vnímame dnes. Podľa legiend stačila myšlienka, pohľad, alebo zaklínadlo. Už od pohanských čias to boli prevažne ženy, ktoré vynikali v znalostiach prírody, bylinkárstva a liečenia. Na druhej strane túto nálepku dostávali ľudia vylúčení z komunity, nepriateľskí, mentálne chorí alebo telesne hendikepovaní. Čím viac sociálny vývoj formovala cirkev, tým viac možno sledovať záujem potlačiť akékoľvek formy uctievania prírody alebo čohokoľvek, čo sa priecilo dobovému či spoločenskému presvedčeniu.

Tak ako pri upíroch (str...), naši predkovia hľadali vinníka mnohých pohrôm, nešťastí aj epidémií a s mimoriadnym presvedčením žili v predstave, že podozrivým správaním sa vinník prezradí sám. Obvinenie z bosoráctva a čarovania sa v stredoveku a časti novoveku stalo nástrojom výkonu spravodlivosti voči prejavom diavla na zemi.

Zároveň možno hovoriť o zasievaní strachu, vynucovaní prijateľného správania medzi veriacimi, ale tiež vysporiadaní sa s nepohodlnými. Takéto prípady sa vyskytujú od antických čias a nájdeme ich v mnohých kultúrach. Menej sa už hovorí o podiele ľudu na rozsudkoch a krviprelievani. V procesoch to boli práve svedkovia, ktorých počet alebo

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

vyhlasovaná ujma priťažili žalovanej vinníčke. Pri inkvizickej hystérii sa totiž rozhárala aj udavačská hystéria. Aj s vedomím, čo ženy hrozí, neváhali susedia či blízka rodina poskytnúť pod prisahou presný popis kúziel, nadprirodzených javov alebo iných skutkov presne ako „podľa príručky“, popisujúc pritom pojmy a akty, akých názvy možno ani nepoznali.

Hon na čarodejnice v Európe

V súvislosti s prenasledovaním bosoriek sa mnohé zmenilo príchodom 52-ročného muža menom Giovanni Battista Gibo, ktorý ako dvestotrinásty pápež prijal meno Inocent VIII. (1432 – 1492). Už po pár mesiacoch na pápežskom stolci vydal bulu *Summis desiderantis affectibus*. Nebola pritom prvá, ktorá sa dotýkala čarodejníc. Bola však najvýraznejšia a najpropagovanejšia, ba vyslovene prikázala, aby boli čarodejnice vyhadzované, boj proti nim neľútostný a tí, ktorí voči nim konajú, mali byť nezastaviteľní. Svojím spôsobom dával moc a nedotknuteľnosť tým, ktorí ich vyhadzovali a usvedčovali. Práve časť tejto buly uviedli autori Kladiva na čarodejnice na úvodných stránkach, čím dodali falošný, ale úspešný dojem najvyššej cirkevnej dôveryhodnosti diela. V knihe sa dokonca poistili a kohokoľvek, kto by chcel poprieť existenciu čarodejnickej hrozby nazývajú kacírom. Tolko opakované tvrdenie tak úspešne zakorenilo. Veď nikto netúžil byť pre neuvážené vyjadrenie odsúdený za kacírstvo. Najmä v Nemecku sa vďaka bule rozviazali ruky upáľovaniachtivým inkvizиторom medzi mníchmi. Ešte pred vydaním Kladiva na čarodejnice sa procesy s „diablom“ odohrávali podľa rôznych scenárov, ale na masovej intenzite začali nabrať až počas 15. storočia.

V Európe v tomto období zarezonovali mnohé udalosti. Vo francúzskom Toulouse mali byť upálené krátko po sebe až štyri stovky žien. V minulom storočí sa však vynorili pochybnosti, či taký rozsiahly proces mohol byť reálny, ak sa nezaznamenal v dobových

Kniha ako nástroj prenasledovania

Aj kniha môže prinášať smrť. Presvedčili sa o tom vzdelanci, ktorí aj dnes zostávajú šokovaní z diela *Malleus maleficarum* (Kladivo na čarodejnice) z pera dvoch dominikánskych mníchov – inkvizиторov z roku 1487. Sfanatizovaní autori vymenovali spôsoby prejavov diavla na zemi prostredníctvom žien a sami tomu v tom čase verili. Popísali, ako diabol do svojich vybraných služobníkov vstupuje a potom cez ne škodí ľuďom. Vznikla príručka na odhalovanie bosoriek, ich vypočúvanie, mučenie a rovnako tak aj ich donútenie k priznaniam. Plná absurdných nezmyslov. Postupným prekladom do ďalších jazykov sa s knihou zoznamovala celá Európa. Vzhľadom na podporu najvyšších cirkevných autorít nestálo v ceste aplikovania týchto zásad už vôbec nič. Prítom už uhorský kráľ Štefan I. (1000 – 1038) prikázal súdnym orgánom, aby možné bosorky najprv poučili o viere a potom pustili na slobodu. Trestalo sa až opakované previnenie.